

Suurteos vepsän äännehistorian alalta.

E. A. TUNKELO: **Vepsän kielen äännehistoria.** Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia. 228. osa. Helsinki 1946. 922 sivua ynnä vepsäläisten asuma-alueiden kartta.

Esiteltävänä olevan suuren teoksen julkisuuteen tulo on merkkitapaus lähisukukieltemme ja myös koko suomalais-ugrilaisen tutkimuksen alalla. Minkään muun suomalais-ugrilaisen kielen äännehistoria ei toistaiseksi ole saanut osakseen yhtä laajaa ja perusteellista erikoisesitystä. Tämä professori Tunkelon kookas tutkimus onkin vaatinut vuosikausien ahkeraa, hellittämätöntä työtä, jonka suorittaminen herättää sitä suurempaa kunnioitusta, kun siitä huomattava osa on suoritettu ikävuosina, jotka olisivat jo oikeuttaneet tekijän vetäytymään pitkän päivätyön jälkeen hyvin ansaittuun lepoon. Tuskin kukaan muu kuin nyt puheena olevan kirjan tekijä olisikaan enää siinä iässä katsonutkaan itseään velvolliseksi näin suureen perinpohjaisuuteen ja täydellisyyteen näennäisesti vähäistenkin asiain kohdalla.

Mutta ei ole suinkaan syytä pahoitella tekijän perinpohjaisuutta; päinvastoin saamme olla siitä kiitollisia. Tuloksena on nyt ollut teos, jonka antamaa kuvaa vepsän äänne-edustuksesta tulevat tutkimukset ja ainestenkeräykset tuskin voivat olennaisissa kohdissa enää muuttaa tai edes sanottavasti täydentää. Joitakin pikkulisiä ja täydennyksiä voi tulla esiin eräistä murteista, joita nyt tunnetaan vain puutteellisesti tai ei vielä ollenkaan. Tekijällä itsellään on ollut tutkittavan kielen monipuolinen sekä teoreettinen että käytännöllinen tuntemus. Hän on tehnyt kolme tutkimusmatkaa vepsäläisten keskuuteen ja sen lisäksi vielä käyttänyt useaan otteeseen kielenoppaina Suomessa oleskelleita eri vepsäläismurteiden edustajia. Päälähteenä tekijällä on omien keräelmiensä lisäksi ollut professorien Lauri Kettusen ja E. N. Setälän keräämä laaja aineisto. Sen lisäksi hän on saanut käytettäväkseen eräitä poimintoja myös muiden tutkijoiden keräämistä aineskokoelmista ja on tietenkin ottanut huomioon myös vanhemmissa painetuissa lähteissä esiintyvät tiedot samoin kuin 1930-luvulla Neuvostoliitossa ilmestyneen vepsänkielisen kirjallisuuden.

Vepsän kielen äännehistoria, johon jokainen itämerensuomalaisten kielten harrastaja hyvin kiinnostuneena tutustuu, kuvastaa uskollisesti tekijänsä tutkijanominaisuuksia. Teoksen kirjoittaja pyrkii käsittelemään asioita rauhallisesti ja kiihkottomasti, vain tosiasiat huomioon ottaen ja vain niihin päätelmänsä perustaen. Päämääränä on ollut vain totuuden perille pääseminen; muita näkökohtia ei ole pidetty silmällä. Tekijä ei ole epäröinyt luopua omistakaan aikaisemmista kannanotoistaan, milloin hän on huomannut, että niitä vastaan on voitu tai voidaan esittää päteviä tosiasioita tai hyväksyttäviä todennäköisyyssyitä.

Kuuluu tieteellisen tutkimuksen luonteeseen, että tämmöisessä suuressa teoksessa aina on kannanottoja, joihin kaikki samojen asioiden parissa askartelevat eivät katso voivansa yhtyä. Kun seuraavassa esitetään muutamia huomautuksia, joista useat verraten vähäpätöisiä, ei tarkoituksena ole suinkaan ollut väheksyä teoksen arvoa ja tekijän ansioita. Se valikoima muistutuksia, joka tässä on pantu paperille, olkoon pikemminkin osoituksena vain siitä suuresta mielenkiinnosta, jolla tämän kirjoittaja on tutkimukseen tutustunut.

Aluksi muutamia äänneiden merkintää koskevia huomautuksia.

Tarpeettomalta uudistukselta tuntuu antiikvan käyttö rekonstruoiduissa alkumuodoissa. Tämä tapa johtaa tytopografisiin vaikeuksiin, kun joudutaan esittämään esim. oletettuja suomalais-ugrilaisia alkumuotoja, ja on jo tässäkin teoksessa aiheuttanut kirjavuutta, kun kaikkia tarvittavia merkkejä ei ole antiikvaladelmassa. — Semmoisissa tapauksissa kuin *metšädän (esim. s. 200), *kšūčtset (esim. s. 534) on tavurajan merkki tarpeeton, koska tavuraja transskription yleisten periaatteiden mukaan ei voisiakaan olla missään muualla. — Puolilyhyen konsonantin merkitseminen uudella tavalla (*šorša*, *souša*, s. 25) tuntuu turhulta muutokselta, kun jo ennestään on käytännössä sopiva merkki (*š*) tähän tarkoitukseen. — Merkki *ǵ* (s. 22) ei tunnu onnistuneelta. Siinä näyttää *ǵ* olevan toisessa merkityksessä kuin yksinään esiintyvä *ǵ*. — Olisi ollut syytä välttää pelkän <merkin käyttämistä sellaisissa tapauksissa kuin *teggob* < *tekeβi

(s. 214), *jagoime* < *jakoima (s. 56), joissa edellinen muoto ei ole äänne-
laillisesti kehittynyt jälkimmäisestä.

Muita asioita koskevia huomautuksia, enimmäkseen pikkuseikkoja kos-
kevia, olen merkinnyt teosta lukiessani mm. seuraavat:

S. 5 aliv. 2 palautetaan veps. *enarv* alkumuotoon *enäjärvi, sama
käsitys toistuu s. 468. Vasta s. 703 mainitaan, nähdäkseni oikein, alku-
muodoksi *enäjärvi*.

S. 16 olisi sopinut mainita, että vÄ:ssä, paitsi *ū:n* ja *ī:n*, myös *ü:n* pitkä
kvantiteetti on säilynyt.

S. 25 sanotaan, että vepsän pitkät konsonantit ovat soinnittomia
klusiileja ja sijaitsevat yksi-, kaksi- tai kolmitavuisen sanan lopussa.
Tähän olisi voinut lisätä, että myös eräät muut konsonantit saattavat
murteittain esiintyä pitkänä. Olen poiminut teoksesta mm. seuraavat
esimerkit: vÄ Štj, Kal, Kask *toš* 'sahalauta' (s. 52), Kask *beš* 'piessa,
piru', Šo, Kask *kaš* 'palmikko' (s. 279), Kask *hiil* 'leipähillo', Šo *keil*,
vK Ši, Pā *keil* 'kello', vÄK *viil* 'villa', vÄ Šo *üol* 'yöllä' (s. 439), vÄ *lām*
'lämmän' (s. 415). Pitkä konsonantti saattaa sitäpaitsi esiintyä myös sanan
sisässä, esim. vÄ Šo *ei riipnu* 'ei riippunut' (s. 162), vK Ši, Pā *kuikrod*
'rahakukkarot', vÄ Šo, Kask, Kal *kuikrod* (s. 147).

S. 50—51 VVV *bärpitada* 'крутить веретено' olisi poistettava soinnil-
lisella klusiililla alkavien äänenmatkintasanojen joukosta, sillä vepsE
Krl (Kett.) *värbitada* osoittaa, että tässä on tapahtunut *v > b* äänteen-
muutos. S. 492 onkin vE *bärbitada* mainittu esimerkkinä tästä äänteen-
muutoksesta (kuten myös jo LVHA § 224).

S. 58 mainitaan puhuttaessa vE:n partitiivin *d*:stä tapauksissa *huud*
'huulta', *hiid* 'hiiltä' jne., että erään selityksen mukaan »vE:ssä päate
on säilynyt lyhyenä ja soinnillisena muka paradigman muiden yksikkö-
muotojen vaikutuksesta». Tässä on tekijälle sattunut jokin erehdys; näin
ei niissä kohdin, joihin teoksessa viitataan, ole asiaa esitetty.

S. 72 oletetaan vokaalivartalaisia alkumuotoja semmoisissa tapauksissa
kuin Tšik *sirte* (< *sirtädek) 'siirry', Korv *pörtas* (< *pörtädäksen); edel-
leen s. 534 **pörtädek > pörtte > pörte*, s. 617 Šo löuta (< *leütä-däk),
s. 733 *säte* (< *sätte* < *sätädek) 'pukeudu'. Äännteelliset tuntomerkit viit-
taavat kuitenkin selvästi alkuperäiseen konsonanttivartaloon. Samalla
sivulla § 46₂ käsiteltyjä muotoja *aņkat* 'antakaa', *em aņkei* 'emme anna',
küņkat 'kyntäkää' en tahtoisi käsittää niin, että ne olisivat »pikapuhe-
muotoja, joissa sisäheitto-tietä syntynyt *tk > kk* ja tämä taas lyhentynyt
k:ksi». Pitäisn luultavampana, että muodot ovat analogisia: *sordan* : *sorkat*
= *andan* : *x*; *x* = *aņkat* jne.

S. 77 esitetään, että vÄ *aštši* ~ *ašti* 'astia, lotja' »lienee š-tartunnon
saanut *-ašti* ~ *-aštši*-loppuisista adverbeista.» Todennäköisemmältä tun-
tuu mahdollisuus, että *s* on tässä asemassa palataalistuneen *t*:n vieressä
murteittain itsekin palataalistunut niin voimakkaasti, että *ś > š*. Sama
äännekehitys on saattanut tapahtua myöskin noissa Tunkelon mainitse-
missä adverbeissa (*tšomašti*, *tšomaštši* jne.), jolloin hänen s. 255—256
mainitsemansa yleistymisoletukset, sinänsä kylläkin mahdolliset, käyvät
tarpeettomiksi. Samanlaisen äännekehityksen avulla voidaan selittää

myös Kettusen LVHA § 33 mainitsema vE:n outo taivutussuhde, prees. *hiždan*: imperf. *hižžin* 'sukstega ajada'. Imperfektin kehitys on ollut *hiždin > *hiždin > *hižžin > *hižžin*. Edelleen voidaan t:n vieressä tapahtuneen s:n palataalistumisen tuloksiksi arvella myös semmoisia muotoja kuin vK No *etšin* 'etsin', *tačšin* 'heitän', Ko *etšmaha*, La, Pe *tačši* 'heitä', vE Kortl *tačšimō* 'heittäydymme', joissa Tunkelon mukaan (s. 319) »voisi kuvitella muinaisen liivinkin vaikutusta». Kaikki nämä muodot (joihin aunukselta voidaan lisätä samoin selitettävät *aštivo* 'äes', *aštien* 'astian') ovat nähdäkseni omiaan vahvistamaan sitä oletusta, että s > š vepsässä on tapahtunut palataalistumisen välityksellä (ks. Vir. 1935 s. 89).

S. 78—79 tekijä käsittelee vepsän elatiivin t:ttömyyttä ja sanoo mm.: »Elatiivin häviämistä vepsästä ei ole vielä voitu ja tuskin vastakaan voidaan vain vepsän äännehistorian kannalta selittää, esim. soinnittoman postkonsonanttisen t:n kadoksi». Hän huomauttaa, että aunuksen elatiivin t:ttömyys ei riipu loppuheitosta ja sen seurauksista, koska aunuksessa on sellaisia muotoja kuin *sinussas*, *wvessah* ja runoissa joskus *karzinassu*, *metässü*. Tähän voidaan huomauttaa, että t:ttön elatiivin päätte aivan hyvin on voitu yleistää myöskin possessiivisuffiksien edelle. Myöskään runosäkeiden loppuheitottomille muodoille ei voi antaa todistusvoimaa; nekin saattavat olla sekundäärisiä muotoja. Todennäköisin on vepsän elatiivin selityksistä yhä edelleen Kettusen LVHA § 32, 58 esittämä: sanan lopussa tapahtui äännelaillisesti *st* > *s* loppuheiton jälkeen. Ne tapaukset, joissa vepsässä nykyisin tavataan sananloppuinen *-st*, (*-št*), voidaan vaivatta selittää analogisiksi, niinkuin jo Kettunen on tehnyt. — Mitä vepsän ablatiivissa esiintyvään t:n katoon tulee, on mahdollista, että se on analoginen; sen jälkeen kun inessiivin ja elatiivin erotus oli kadonnut, on myöskin ablatiivi saattanut analogisesti tulla adessiivin kaltaiseksi.

S. 108 esiintyy käsitys, että sellaiset verbinmuodot kuin *tekha* 'tietkoon', *soukha* 'soutakoon', *sorkat* 'kaatakaa', *rakam* 'tehkäämme' jne. olisivat *tk*:n edustuksen puolesta analogisia taikka johtuisivat »siitä yleisestä ilmiöstä, että puhekielessä tiheään esiintyvät verbinmuodot (tunneisyistä aiheutuvassa) nopeassa tempossa helposti 'kuluvat'. Semmoista muotoa kuin vE *soikat* 'rukoilkaa' (prees. *soičšen*) on myös Kettunen LVHA § 44 pitänyt analogisena. Todennäköisemmältä tuntuu kummin, että tässä esitetyt verbinmuodot ovat täysin säännöllisen äännekehityksen mukaisia. On nimittäin otettava huomioon, että näissä tapauksissa (*tėtkähän, *soutkahan, *sortkatta, **rātkam-*) on *tk* aina ollut ensi tavun pitkän tavuaineksen jäljessä, kun taas kaikki ne esimerkit, mitä vepsässä on *tk*:n säilymisestä ensi ja toisen tavun rajalla, ovat sellaisia, että *tk* niissä on esiintynyt lyhyen vokaalin jäljessä (esimerkkejä Tunkelolla s. 83). Katsoisin siis, että vepsässä *tk* säilyi ensi tavun lyhyen tavuaineksen jäljessä, mutta assimiloitui *kk*:ksi ensi tavun pitkän tavuaineksen jäljessä ja kauempana sanassa. Tästä äännelaista seuraa, että *tk*:n assimiloituminen on vanhempi ilmiö kuin pitkän pääpainollisen vokaalin lyheneminen. Samanlainen kuin vepsässä on *tk*:n kehitys ollut esim. Suomen lounaismurteissa (ks. OJANSUU LMÄH II s. 2).

S. 129 mainitaan vE *veña* 'venäjä(n) kieli', vÄ Šo *paqižob veñaks*

'puhuu venäjää' alkuaan *t*-loppuisten sanojen joukossa ja s. 197 sanotaan, että nomin. *veña* »edustanee varhaista nomin. *venät* (— — — —) ja on koko nykyisen paradigman pohjana, joten *ð*:stä tässä ei ole jälkeäkään». Sama käsitys esiintyy myös Kettusella LVHA § 107, 129₁. Helpompi on nähdäkseni palauttaa tämä sana alkumuotoon *venäjä*; siihen on Ojan-suu KAÄH s. 127 (vrt. myös GENETZ TAK s. 134) palauttanutkin aunuk-sen *veña*-muodon, vaikka hän samalla pitää mahdollisena, että sanassa on vepsäläistä vaikutusta. *venäjä*-muodossa on ilmeisesti tapahtunut haplologinen vokaalin kato, jollaisesta vepsässä on muitakin esimerkkejä: vK No (Kett.) *veřad* 'ulko-ovea' (< *veräjätä), vE *väräs* 'ulkona'. Runsaasti tällaista katoa esiintyy karjala-aunuksessa, esim. aun. *terväh* 'nopeasti', karjE *harva* 'harava', karjTver' *varjan* 'pelkään' jne. (Vepsän kannalta saattaisi tietysti myös analoginen sisäheitto olla mahdollinen: *venai: *venjan, kuten *sõtai*: *sõtjan* < *söttäjän.) *venäjä*-asusta lähteminen selittäisi *n*:n palataalistumisen, jota *enä*-tapauksissa ei vepsässä esiinny (*enamban*, *ñena*, *enarv*). Samoin selittyy tästä muodosta lähtien parhaiten taivutusmuotojen dentaalittomuus (*venaks*, ei *venadžks).

S. 144 on vK Ko *sambuta* 'sammuta', No *sambutī* 'sammutti' mainittu esimerkkeinä myöhäiskantasuomalaisen *mb*:n edustuksesta; *b* tuntuisi tässä kuitenkin olevan vain sisäheittoisiin muotoihin *m*:n ja *n*:n väliin kehittynyt sekundäärinen äänne: *sammunudet > *samnuded* > *sambnuded*, joka sitten on yleistetty koko paradigmaan. Etelävepsässä onkin odotuksenmukainen *samutada*. Noidalassa näkyy (s. 724) olevan *samnuded*, vaikka *sambutī*; *b* on voinut myöhemmin kadota sisäheittomuodoista tultuaan ensin yleistetyksi koko paradigmaan. Myöskään lyydiläismurteiden *mb* (Su, B, N *sambuda* ~ TP, Ph *sammuda*) ei tee käsitystä *b*:n sekundäärisyydestä mahdottomaksi, sillä lyydiläismurteissa on myös *humbar*, *humbar* (veps. id.), jonka *b*:n Tunkelokin esittää sisäheittomuodoissa syntyneeksi (s. 414).

S. 200 on preesens *kertan* 'kierrän, kertaan (lankaa)' palautettu alkumuotoon < *kerttan < *kertadan. Kun sisäheiton jälkeen syntyneen geminaattaklusiilin lyhenemistä on vaikea olettaa, lienee turvallisinta selittää, kuten jo KETTUNEN LVHA § 95 on tehnyt, *kertan* analogiamuodoksi. Infinitiivin *kertta* (< *kertädäk) pohjalta on muodostettu uusi preesens ikäänkuin *kertta* edustaisi paradigmaa *kerttädäk: *kerttän.

S. 243 on vK Tši *oigenđiba* 'lähettivät' (pro *oigenžiba*) selitetty analogiamuodoksi. Selitys on muodollisesti moitteeton, mutta näyttää siltä, että myös suoranainen äännekehitys *oigenžiba* > *oigenđiba* > *oigenđiba* saattaa olla mahdollinen. Läheisestä Noidalan murteesta olen merkinnyt esim. *mańđikad* 'mansikat', *mańđzik* 'mansikka'. Kehitykseen *đž* > *d* voidaan verrata läheisen etelävepsän *ts* > *t* kehitystä *etsin* > *etin*, ks. KETTUNEN LVHA § 83. Myös keskivepsän alueella esiintyy viimeksimainittua äännekehitystä; Korbalan kyläryhmään kuuluvasta Jogensun kylästä olen merkinnyt esim. *kolřad* 'renkaat' (< *kolřsad* < ven.).

S. 270 Tunkelo esittää jo aikaisemmin yksityiskohtaisesti perustelemansa käsityksen, että semmoiset vepsän johdannaiset kuin *pühäsine* (: Ši *pühäsine*, Pā *pühäsine voi* 'paastoajan »voi», ruokaöljy', vE *pühäsine voi* 'paastuoli') ym. perustuvat vepsän inessiivi-elatiiviin, samoin kuin

suom. *illallinen* johdannaisessa on kantana adessiivi. Tällainen käsitys on sekä muodollisesti että asiallisesti täysin mahdollinen, mutta jonkin verran epäilyksiä saattaa herättää se seikka, että lyydissä tällaisissa johdannaisissa näyttää esiintyvän *ks:n* edustaja; esim. Kn *pühäksine päiv* 'paastopäivä', Ph, Lm *liväksine* 'limainen' (*liv* 'vihreä lima järveden pinnalla'), Kn *külgeksihüne* 'patvinen, koivunkyljestä tehty' (edelliset esimm. Lyydiläismurteiden sanakirjasta), (TURUNEN LMÄH s. 154) Hj. *teräkšüne* 'teräkäs, suuritähkäinen'. Ehkä siis voitaisiin ottaa huomioon sekin mahdollisuus, että vepsän *-süne* ~ *-süne* johdin on kauttaaltaan saattanut perustua *ks:*lliseen alkumuotoon.

S. 282 käsiteltäessä ven. *у:*n edustusta vepsässä olisi ollut syytä ottaa huomioon myös s. 727 mainittu Ši *pištšalid* 'kaaripyssy'.

S. 285—286 kaipaa analogiamuotojen joukosta *tanaz*, *tannaz* (gen. *tanhan*) sanaa.

S. 361 arvellaan, että Korbäl-Njurgoilasta muistiinpantu allatiivi *häälē* 'hänelle' olisi (aunuksesta kulkeutunut?) lainamuoto, koska se on harvinainen poikkeus keskivepsässä tavallisesta *hänēlē* muodosta. Seuraavalla sivulla mainitaan, että Setälä on myös Pjätinalta merkinnyt *häälē*-muodon ja Kettunen Noidalasta *häälēst* 'hänen luokseen'. Tähän saattaa huomauttaa, että sekä etelä- että keskivepsästä on merkitty allatiivi *hänēlē* (KETTUNEN NEV I 95., KETTUNEN—SIRO NVM s. 12₁₅; omat muistiinpanoni Arskautista ja Järvistä), itävepsästä *kändle* (BASILIER SUSA VIII s. 73, 77). Tuntuu mahdolliselta, että tässä on saattanut tapahtua assimilaatio *nl* > *ll*, kuten vepsE *minuust* (< *minunust) muodossa. Tämän johdosta tahtoisin pitää *häälē*-muotoa omaperäisenä.

S. 386 (§ 209₂₀) olisi voinut lisätä Setälän vÄ:stä mainitsemat muodot *huigitom* 'hävytön', *silmitom* 'silmitön' (ÄH s. 399).

S. 403—405 selitetään vepsän *-n*-loppuinen partisiippityyppi (*en otan* 'en ottanut' jne.) *-nna*, *-nnä*-loppuiseen essiiviin (kuten savon *antanna*, *tullunna* jne.) palautuvaksi. Ohimennen on myös KETTUNEN VMLT s. 507 maininnut vaihtoehtoisesti tämän mahdollisuuden.

Kun otetaan huomioon, että *-n*-loppuisia partisiippimuotoja on vepsässä tavattu vain hyvin suppealta alueelta (Tunkelo mainitsee kylät Pe, Vi, En, Ko, No, Korv, Kort, Šid) ja että tälläkin alueella saattaa esiintyä myös *-nd*-loppuisia partisiippeja, tahtoisin edelleen pitää paljon todennäköisempänä sitä mahdollisuutta, että *-n*-loppuinen partisiippi on *-nd*-loppuisesta kehittynyt. Erittäin epätodennäköisenä pidän ajatusta, että sekä liivin että murt. viron *-n*-loppuinen partisiippi olisi tällaisen essiivimuodon jatka.

S. 433 (§ 247₁) ovat pääpainollisen tavun *a* > *u* kehityksestä puhuttaessa jääneet mainitsematta ne tapaukset, joissa pääpainollisen tavun vokaalina on ollut *i*, esim. Ši *süüd*, Pe *šüüd*, Al *süüd* 'silta', No *süüdann* *al* 'sillan alla' (s. 435).

S. 482 »Al (*ajab*) *ragdow*, Jä (*a.*) *ragdū* 'ajaa ravia' lienee laina jostakin *d*-murteesta (Na?).» Laina oletusta tuskin tarvitaan; muoto perustunee *ragdab* (< *rakjadapi) 'juoksee ravia' verbin vaikutukseen (tämä verbi on muistiinpanoissani ainakin vK No ja vÄ Per murteista).

S. 501 pidetään veps. *ilbez* 'ilves' sanaa alunperin v:llisenä. Kun liivissäkin on *ilbāks*, *ilbukš* ja kun tekijä ei esitä perusteluja kannanotolleen, täytyy siihen nähden toistaiseksi asettua epäilevälle kannalle. Lyyd. *ilvez* 'ilves' ei voi todistaa sanaa v:lliseksi, sillä lyydin muoto voi olla karjala-aunuksesta saatu. Epävarmana pidän myös veps. *leb* 'lievä' sanan v:llisyyttä. vÄ Kask *lev* saattaa olla laina lyydiläismurteista (*liev* ~ *liev* id.).

S. 535 käy ilmi, että tekijän kanta nykyisin on se, että klusiilit sisäheiton tapahtuessa vepsässä todennäköisesti olivat soinnittomia: **lēpeyet* > veps. *lepked*, **rīpidāk* > vÄ *rīpta*, vK *ripta*. Aikaisemmin hänen käsityksensä oli se, että soinnillistuminen oli tapahtunut jo ennen sisäheittoa (ks. Suomi V 20: I s. 30). Tekijän nykyiseltä kannalta lähtien olisi odotanut, että olisi selitetty, miten §§ 41₃, 42₃, 44 mainittu soinnillinen media on saattanut joutua h:n eteen. Odotettaviahan olisivat tämän kannan mukaan koko vepsän alueella esim. **nālkāhān* > **nālkha*, **rantahan* > **rantha*, **lampahat* > **lamphad*. Oletus, että *kh* > *gh*, *th* > *dh*, *ph* > *bh*, ei tunnu hyväksyttävältä, koska vepsässä on havaittavissa juuri päinvastaista tendenssiä: *gh* > *ch* (> *kh*), *dh* > *vh* (> *th*), *bh* > *bh* (ks. äsken mainittuja §§:iä). Ajatus, että *g*, *d*, *b* olisi h:n edelle yleistetty paradigman muista muodoista, ei tunnu erikoisen todennäköiseltä, kun otetaan huomioon semmoiset paradigmat kuin *pordaz*: *pordhad*, *mandeh*: *mandhed* jne., joissa soinnillinen media olisi tullut kysymykseen vain (luultavasti suhteellisen harvoin käytetyissä) yksikön nominatiivissa ja partitiivissa. Jos yleistystä olisi tapahtunut, odottaisi pikemminkin, että se olisi tapahtunut samaan suuntaan kuin vepsE sanassa *pautē*: *pautken* (pro **paude*). Erittäin tärkeitä ovat nähdäkseni sellaiset passiivin imperfektin muodot kuin *sōdhe* 'syötiin', *oldhe* 'oitiin', *tūdhe* 'tultiin' jne. Mikään analogia-vaikutus tuskin olisi voinut syrjäyttää Tunkelon kannalta oletettavia **sōthe*, **olthe* jne. muotoja. Vaikeuksista päästään, jos asetutaan sille Tunkelonkin aikaisemmin hyväksymälle kannalle, että yksinäisklusiilit jo ennen sisäheittoa olivat kehittyneet soinnillisiksi. Silloin joudutaan oletamaan kehitystä **oigedan* t. **oigedan* > *oiktan*, **valgedan* t. **valgedan* > *vauktan*, *vouktan*, mutta tällöinen kehitys on foneettisesti hyvin mahdollinen; vrt. esim. lät. Dond. *Duñtke* < Dundagai, ks. lähemmin GLL s. 230. Erittäin valaisevia ovat myös eräät myöhäisen sisäheiton jälkeen vepsään syntyneet konsonanttiyhtymät. Etelävepsästä on Kettunen pannut muistiin semmoisia muotoja kuin *ukōhtem* 'ukkoseni', *neidōhtem* 'tyttöseni', (NEV I s. 79) *tšitškohtem*, *tšiberohkem* (< **tšitškohtem*, **tšiberohkem*) 'siskoseni, sirkkuseni'. Näitä vastaa keskivepsässä tyyppi *ukoihudem*, *tšitškoihudem*, joten on ilmeistä, että vepsE:ssä on h:n ja d:n väliltä myöhään kadonnut *u*. Kaikki viittaa siihen, että *d* kadon tapahtuessa jo on ollut soinnillinen, ja kuitenkin on tuloksena ollut soinniton konsonanttiyhtymä. (Äsken mainitut vepsE muodot sopisivat samalla täydennykseksi Tunkelon s. 736 alkavaan lukuun: Sisävokaalin lisäkattoa etelävepsässä jne.). Soinniton on myöhäisen sisäheiton jälkeinen konsonanttiyhtymä myös Setälän julkaisemattomissa kielennäytteissä esiintyvässä keskivepsäl. muodossa *sizarištēm* < **sizarištēm* 'sisarueni'. Valaiseva, mitä lopputulokseen tulee, on myös Šimjärveltä merkitsemäni *bestaŋe* (< *bešedaŋe*). Edelleen mainittakoon vepsÄ Per genetiivimuodot *vazaštšē*

'vasikoiden', *лambhaštše* 'lampaiden', *лapšteke* 'lasten kanssa', *velleste лapsed* — 'veljesten lapset', *küršte paštes* 'blinettä paistettaessa'. Nämä ovat selvästi myöhään syntyneet semmoisista muodoista kuin *vazgižide*, *лambhaižide*, *лapside*, *velleside*, *küržide*, jotka vielä nykyisinkin ovat murteessa tavallisia.¹ Näemme siis, että vaikka jälkimmäinen tai molemmat konsonantit vokaalin kadotessa ovat olleet soinnillisia, tuloksena on kumminkin ollut soinniton konsonanttiyhtymä.

S. 577 (§ 395): Pāžaresta kotoisin olevan kielenoppaani F. A. Andrejevin puheesta tekemiäni muistiinpanojen mukaan on Pāžaresta ε (eikä e) ensi tavun $\ddot{a}$:tä ja $\ddot{a}$:tä edustamassa. ε tavataan muistiinpanojeni mukaan, milloin seuraava konsonantti on palataalistunut tai palataalissävyinen, esim. *jelgeti* 'perätysten', *leväs* 'läävässä', *tenembeine pei* 'tänäinen päivä'. Tässä muodossa tuntuisi sääntö ilman yleistymis- tai analogiaoletuksia selittävän kaikki Tunkelon mainitsemat esimerkit. Kun palataalistumattoman, velaarisen konsonantin edellä tavataan $\ddot{a}$ säilyneenä. (*lähte* 'lähde' ~ *lekšín* 'läksin', *pāsta* 'päästä' ~ *peštín* 'päästin', *kānda* 'käännä' ~ *keñdín* 'käänsin'), tuntuu todennäköiseltä, että ilmiö on yhteydessä venäläisen fonetiikan kanssa. Vaihteluun $\ddot{a}$ ~ ε voidaan verrata venäjän vokaaleja suhteessa *эмом* ~ *эму*.

S. 584 (§ 401) olisi lisättävä, että myös $\ddot{u}$:n kesto on säilynyt Karhilan murteessa. Esimerkki on s. 569 Ka *pūūdapkaad* (painovirheet korjattu).

S. 646: liivin preesens *pāžub* ei todista mitään mahdollisesta siirtymisestä u ~ $\ddot{u}$ -tunnuksisten verbien ryhmään, koska myös e :n ja ε :n edustaja jälkitavuuksissa on u .

S. 657 tekijä on esittänyt arveluja Isaijevan vepsäläisten alkukodista. Tässä yhteydessä olisi saattanut ottaa huomioon myös, että keskivepsäläisen Ozroilan kylän murteessa on kuten Isaijevassakin *-kei* pro *-pei*, esim. *mečsaskai* 'metsästä'. Ozroilan edustuksen mainitsee KETTUNEN VMLT s. 386. Itse olen todennut samanlaisia muotoja Valamon luostarissa v. 1935 Gennadij-nimisen Ozroilassa syntyneen munkin puheesta. Tällainen yhtäläisyys Isaijevan ja Ozroilan murteen välillä tuskin voinee johtua sattumasta. Kuitenkin on mainittava, että Isaijevan vepsässä esiintyy myös piirteitä, joita ainakaan nykyisin ei Ozroilan murteessa tavata.

S. 725 sanotaan, että »karitiiviadjektiivien tunnukseen kuuluvan *-otavun o* on kaikkialla säilynyt». Tekijällä itsellään on kuitenkin (s. 721) Ši *lkkumatmad* nousematta jääneet (leivät); Lönnrotin vepsäläisteoksessa on lisäksi (s. 33) *jumalatoi* 'gudlös', gen. *jumalatman*.

S. 912 mainitaan, että pääpainottoman e :n edustajain jakautuminen etisemmäksi ja taemmaksi sarjaksi johtuu dentaalien ääntämistävän venäläistymisestä. Samassa yhteydessä olisi ollut syytä huomauttaa, että tämä vaikutus on ulottunut myös muihin etuvokaaleihin ja että myös muut palataalistumattomat konsonantit ovat saattaneet vaikuttaa samalla tavoin. Juuri tällä seikalla on nähdäkseni ollut ratkaiseva vaikutus vepsän vokaalisoinnun häviämiseen.

¹ Kehitystä **лapsuzideke* > *лapsusteke* on olettanut jo TUNKELO Suomi V 20: I s. 31 alav. 3.

Eiikseen olen jättänyt ne huomautukset, jotka kohdistuvat Tunkelon lähisukukielten välisiä lainasuhteita koskeviin olettamuksiin. Sangen monessa kohdassa hän on pitänyt mahdollisena nähdä virolaisen, joissakin tapauksissa vieläpä liiviläisen vaikutuksen jälkiä vepsän äännekanassa. Hänen näitä seikkoja koskevat ajatuksensa ovat ainakin allekirjoittaneessa runsaimmin herättäneet kritiikin halua.

Ensinnäkin näyttää eräissä tapauksissa olevan niin, että se virolainen äänneilmiö, jota on esitetty vaikutuksen antajaksi, on niin nuori, ettei jo senkään takia voitane ajatella suoranaista yhteyttä virolaisen ja vepsäläisen ilmiön välillä. S. 105 Tunkelo pitää vaihtoehtoisesti mahdollisena olettaa alkuperän yhteyttä äänisvepsän *kuivatazε* 'kuivataan', *pühkižε* 'pyyhki ihonsa', *laskezε* 'laskeutuu' jne. tapauksissa vanhan *-ksen* suffiiksin tilalla esiintyvän *zε-*, *žε-*aineksen ja viron Läänemaan ja Saarenmaan murteissa tavattavan *se-*lopun kanssa, esim. *pestase*, *lastase*, Pühalepa *rεgivaze* 'räggitakse'. Viron pohjoismurteiden *-šse*, *-se*, *-zε* on tässä tapauksessa kuitenkin aivan ilmeisesti niin nuori, ettei siitä voida johtaa äänisvepsän soinnillista *-zε-*, *-žε-*päätettä. ARISTE HMH s. 188—189 esim. mainitsee, että Pühalepan murteessa *rεgivaze* esiintyy vain henkilöittäin ja sen rinnalla tavataan *ks*:llisiä muotoja, esim. *sōludakse* 'sōelutakse', ja toteaa: »Hiiu murded on siis arenemisteel, kus *ks* on muutumas > s».

S. 586—7 arvellaan, että äänisvepsässä paikoin muutamissa sanoissa tavattava *i*, *e* pro *ü*, *ö* johtuisi siitä, että 12:nnella tai 13:nnella vuosisadalla olisi joitakuita liiviläisiä tai liiviläisperheitä jäänyt elämään Äänisen rannikolla. Tämä selitys tuntuu jo kronologisista syistä mahdottomalta hyväksyä. Vaikka liivissä nykyisin yleisimmin onkin ensi tavun *ü:n* ja *ö:n* tilalla *i* ja *e*, ei tämä delabiaalistuminen ilmeisestikään saata olla vielä Tunkelon esittämään aikaan tapahtunut. Salatsin liivissä ensinnäkään ei ole mitään delabiaalistumista koskaan tapahtunut. SETÄLÄ mainitsee, että *ü* ja *ö* hänen ensimmäisen matkansa aikoihin olivat muuttumassa *i*:ksi ja *e*:ksi (ks. Kielentutk. ja oikeakiel. s. 21); ks. myös KERTTUNEN LW s. XXIV, POSTI GLL s. 134. Aikaisimmat esimerkit, jotka saattaisivat viitata *i:n* esiintymiseen, ovat vuodelta 1767. 12:nnella tai 13:nnella vuosisadalla siitä ei varmaan ole ollut vielä merkkiäkään havaittavissa. Kun GLL s. 134 olen sanonut, että »Substitution von *ü* durch *i* kann teilweise schon recht früh aufgetreten sein» on tämä »recht früh» ymmärrettävä vähän aikaisemmin esittämäni »Die Erscheinung muss also verhältnismässig jung sein»-toteamuksen taustaa vasten.

S. 673 on semmoisten etelävepsän johdannaisten kuin *himotiž* 'himu, iha', *nitatiž* 'niidetud maa', *kirodiž* 'needus' jne. johtimen *i* selitetty pohjois- tai länsivirolaisesta vaikutuksesta johtuneeksi: vir. *-is* < *-üs*, esim. *päivitis* < *päivitus. Vepsäläisen johtimen *i* perustuisi siis tämän mukaan pohjoisvirossa tapahtuneeseen *ü* > *i* äänteenmuutokseen. S. 910 Tunkelo on maininnut sellaisia seikkoina, jotka olisivat tehneet mahdollisiksi vepsän ja viron väliset kosketukset, mm. Itämeren kaakkoisrannikon ja -saariston varhaisen turkiskaupan ja sen, että virolaisten ja liiviläisten taistelut vapaudestaan, kapinat ja voitettujen ankara kohtelu edistivät maastamuuttoa ja että emigrantit pakenivat heimolaisseutuihin. Nämä syyt edellyttäisivät oletettujen muuttojen tapahtuneen jo ennen keski-

ajan loppua, ja s. 665 tekijä mainitseekin, että esim. viron läntisien saarten murteilla »uskin on uudella ajalla ollut mitään yhteyttä» vepsän kanssa. Pohjoisviron $\ddot{u} > i$ ei kuitenkaan näytä olevan tarpeeksi vanha tehdäksään Tunkelon lainautumisoletuksen mahdolliseksi. Sen perusteella, että esim. Müllerin saarnoissa vielä tavataan myös $\ddot{u}$:tä, on Kettunen (SUST XXIV s. 135) päätellyt: »Stellenweise ist das $\ddot{u}$ aller wahrscheinlichkeit nach vor etwa 300 jahren im bereich des nordestnischen erst im verschwinden begriffen gewesen.» Saaresten kanta on (EKAT 11 s. 9) samansuuntainen: »Niisama toimus vokaalharmonia kadumine XVI saj. lõpuks (s.o. $\ddot{a} > a$, $\ddot{u} > i$ järgsilpides, viimane osalt ehk varemini).» — Miten sitten etelävepsän johtopäätteen i on selitettävä, ellei sitä voida pitää virolaisesta vaikutuksesta johtuvana? Se mahdollisuus näyttäisi olevan huomioon otettava, että $-i\ddot{z}$ on vain pohjoisemmissa vepsän murteissa ja osittain etelävepsässäkin tavattavan $-ez \sim -ez$ -johtimen rinnakkaisasu; vrt. esim. vepsE *muštatiž* ~ vepsK *ozoitez* 'arvoitus'. $-es \sim -is$ rinnakkaisuutta esiintyy myös virossa, esim. *jahwates* ~ *jahwatis* 'zu vermählendes Getreide' (Wied. Gr. s. 186). Vaikea olisi olettaa, että e virossa voisi olla delabiaalistunut $\ddot{o}$:stä samalla tavoin, kuin i osittain $\ddot{u}$:stä. Todennäköistä on, että i :kin $-is$ -johtimessa saattaa osittain olla muuta alkuperää kuin $\ddot{u}$:stä kehittynyt (vrt. TUNKELO Vir. 1942 s. 125—139).

S. 786 Tunkelo käsittelee sellaisia Kettusen ja Siron kahdesta keski-vepsän asutuskeskuksesta merkitsemiä muotoja kuin *sadõin* 'sadoittain', *avõin* 'avoin' ja »olettaa mahdolliseksi, että tämä *õi* on syntynyt *ei*:stä jo Saarenmaassa tai Hiidenmaassa, joiden murteen vaikutusta on vK:n a ueella havaittavissa m.m. järvien nimistöissä». Tämä oletus edellyttäisi, että mainittujen saarien murteissa olisi tapahtunut myös jälkitavuisia kehitys $e > \ddot{o}$, joka on todettu pääpainollisessa tavussa. Nyt asianlaita on kuitenkin niin, että jälkitavuisia on $e > e$ kaikille pohjoisviron murteille yhteinen, ilmeisesti suhteellisen vanha äänne muutos, kun taas saari-murteiden pääpainollisen tavun $e > \ddot{o}$ on näiden murteiden erikois-kehitykseen kuuluva ja siis suhteellisen nuori äänne muutos, jonka tapahtumisaikaan ei jälkitavuisia enää voinut olla mitään e -vokaalia.

S. 789 Tunkelo olettaa mahdolliseksi, että vepsän *kirjutada* 'kirjoittaa' »on lähtöisin muinaisesta viron kielestä ($u < o < oi$), josta varhaiskeski-aikainen liiviläis-virolainen turkiskauppa on sen tuonut siihen asutus- ja kauppakeskukseen, mikä noina aikoina on ollut muinaisessa Vuoksen laakson saaristossa ja Laatokan luoteisrannikolla». On epävarmaa, voidaanko viron $o > u$ äänne muutosta pitää niin vanhana, että se olisi jo tässä oletettuna varhaiskeskiaikaisena kautena tapahtunut. Wanradt—Köllin ja Müllerin kielessä esiintyy vielä o :ta, vaikka ehkä runsaammin u :ta. Saareste (ks. EKAT 11 s. 11—12) olettaa o :n esiintyneen pohjoisvirossa vielä 16. vuosisadan alkupuolella. Jos siis *kirjutada*-verbiä ja eräitä muita sanoja, joissa esiintyy oletetun oi :n tai o :n tilalla u , tahdottaisiin pitää pohjoisvirolaisina lainoina, niin olisi oletettava edellä esitettyä myöhäisempää yhteyttä Vepsän maiden ja Viron välillä. Tämöinen mahdollisuus taas tuntuu sitä epätodennäköisemmältä, mitä myöhäisempään aikaan tullaan.

Sellaisissakaan tapauksissa, joissa tekijän oletama lainaus äänne-

ilmiöiden kronologian puolesta saattaisi olla mahdollinen, ei virolaisen tai liiviläisen vaikutuksen oletaminen yleensä tunnu tarpeelliselta tai edes todennäköiseltä.

S. 97, 102—3 arvellaan, että vepsän translatiivissa ja muutamien murteiden refleksiivikonjugaatiossa kauempana sanassa esiintyvä *ks* olisi virolaista alkuperää. On vaikea yhtyä tähän käsitykseen. Kun kerran vepsän *ks* on säilynyt pääpainollisen tavun jäljessä, tuntuu sangen mahdolliselta, että se olisi äännelaillinen myös *sivupainollisen* tavun jäljessä: *etähäksi > *edahaks*, kuten jo SETÄLÄ (ÄH s. 66) on esittänyt; vrt. myös KETTUNEN LVHA I s. 33. Painottomassa asemassa sensijaan tapahtui assimilaatio *ks* > *ss* > *s*. Yleistyksen eri suuntiin johtivat sitten nykyiseen edustukseen. Vatjan *ks*:n edustus saattaa myös viitata alkuperäiseen eroon painollisen ja painottoman tavun jälkeisessä asemassa (ks. KETTUNEN VKÄH² s. 40). Käsittäisin vatjan edustuksen synnyn siten, että ensinnä tapahtui painottoman tavun jäljessä assimilaatio *ks* > *ss*: *varēssēd*, *ivusēd*, *üvässi* jne., ja sen jälkeen painollisen tavun jäljessä *ks* > *hs*: *mahsä*, *mihsi* 'miksi', *emppevuhsia* 'ompeuksia'. Sitten on vatjassa osittain tapahtunut yleistyksiä eri suuntiin, osittain myös assimilaatiota *hs* > *ss*, niin että nykyisin *hs* edustusta jälkitavuuissa tavataan vain *-kse-* johtoissa substantiiveissa.

S. 164—165 pidetään useita vepsän muotoja, joissa esiintyy geminaattaklusiili kauempana sanassa (inf. *magattaha*, *magatta*, abess. *minuttgiin*, *holatta* jne.) virolaiseen vaikutukseen perustavana. Niistä eri selityksistä, joita näille muodoille on annettu, tuntuu tämä vähiten todennäköiseltä.

S. 547 tekijä arvelee olevan mahdollista, »että *jögi* ~ *dögi* ~ *gögi* 'joki' -sanan *ö* kokonaan on saatu muualta, nim. Saaren- tai Hiidenmaalta (tai molemmista) tulleiden siirtolaisten tuomana». Näissä saarimurteissa on kyllä *jöci* < *jeci* 'joki', mutta on otettava huomioon, että tämä äänne- muutos ilmeisesti on suhteellisen nuori. Sekä Hiidenmaan että Saarenmaan vanha omaperäinen edustus tuntuu olevan vanhan *o*:n säilyminen; *e* *o*:n tilalla näyttää perustuvan myöhempään yleiskielen vaikutukseen, ks. ARISTE HMH s. 125—126. Mahdottomalta näyttää siis olettaa vepsän *jögi* ~ *dögi* ~ *gögi* sanaa tekijän esittämällä tavalla virolaiseen vaikutukseen perustuvaksi, ja tämä oletus on myös tarpeeton, koska tavataan rinnakkaiskehityksiä (*jomine* > *gömine* 'lehmänjuoma', *jutnez* > *gürnez*), joissa mikään virolaisvaikutus ei voi tulla kysymykseen.

S. 370—371 professori Tunkelo tahtoo asettaa keski- ja äänisvepsän yksikön 3. persoonan possessiivisuffiksin *n*:ttömyyden (veps. *tataze* 'isänsä', *kesknezo* 'keskenään' jne.) historialliseen yhteyteen liivin, viroin ja vatjan vastaavan suffiksin nasaalinkadon kanssa. Tätäkään oletusta ei voitane pitää tarpeellisena tai todennäköisenä. Pitäisin täysin mahdollisena, että *n* on tuosta vepsän suffiksista saattanut itsenäisesti, vepsän erikoiskehityksen aikana, kadota. Samanlainen *n*:n kato esiintyy tässä suffiksissa suomenkin murteissa, esim. *poikasa*, *jalakasa(l)*, *kätsek* (ks. KETTUNEN SM III s. 216—217). Se Tunkelon mainitsema »omituisuus, että ordinaalilukusanain ja eräiden *nt*-verbien *ns*:ään kuuluvalla *n*:llä on selvä edustaja vÄ:ssä ja vK:ssa, joissa possessiivisuff:n *n*:stä ei ole mitään jälkeä», voidaan selittää siitä seikasta johtuvaksi, että edellisissä tapauksissa *n*:n

säilymistä oli tukemassa paradigman muiden muotojen *n*:llisyys (*koumanden* : *koumanéz*, *semendan* : *semenéz* jne.). Possessiivisuffiksissa ei mitään tällaista tukea ollut. Suffiksien merkitystehtävän kannalta ei *n* myöskään ollut tarpeellinen, joten on ymmärrettävää, että se saattoi kadota.

Tarpeettomalta tuntuu edelleen olettaa, että *v*:tön *päivä*-sanan vastine (*pühäpei* ja myös yksinäänkin *pei* ~ *päi*) olisi tullut siirtolaisten mukana Länsi-Virosta, että *-jär*i, »joka on Viron länsirannikon ja saariston murteissa syntynyt sanasta *järvi*», tai että normaalin *tarbiž* muodon rinnalla murteittain esiintyvä *tariž*, *tari* olisi Viron länsirannikolta lainautunut (s. 500—501). *ž*:ttömät muodot *tarbi*, *tari* on joka tapauksessa selitettävä vepsäläisen poikkeuskehityksen tuloksiksi. Yhtä hyvin voidaan silloin pitää *b*:ttömiäkin muotoja esimerkkinä vepsässä tapahtuneesta poikkeuksellisesta »kulumisesta».

*

Olen kenties liiankin kauan viipynyt näissä huomautuksissa, joiden merkitys painaa vähän teoksen monien ja suurien ansioiden rinnalla. Tässä ei kuitenkaan ole enää tilaisuutta ansioiden yksityiskohtaiseen esittelyyn, ja siitä saattaisikin paisua esitys, jolle tämän lehden arvosteluosasto olisi liian ahdas. Täytyy vain tyytyä kehoittamaan asianharrastajia omakohtaisesti tutustumaan teokseen. Tämä tutustuminen maksaa vain. Pitkin esitystä tekijä tarjoaa uusia hedelmällisiä näkökohtia äänneilmiöiden selittämiseen (mainitsen tässä esimerkiksi *tehtud* tyyppin dentaalin selityksen yksikön partitiivin pohjalta, joka selitys valaisee myös viron kielen historiaa, ja useiden vepsän affrikaatta-alkuisten sanojen osoittamisen lappalaisiksi lainoiksi). Usein tekijä on antanut viittauksia myös vielä selvitystä kaipaaviin äänneseikkoihin itämerensuomalaisissa kielissä, joten kirja sisältää tässäkin suhteessa hyödyllisiä herätteitä tuleville tutkijoille. Samalla se antaa kaikille tieteenharjoittajille esimerkin hartaasta tutkijanuskollisuudesta, joka ei säästä vaivojaan eikä halveksi vähäpätöisintäkään seikkaa, josta voi olla apua totuuden perille pyrittäessä.

Tekijä on ansainnut lämpimimmät kiitoksemme tästä arvokkaasta tutkimuksestaan. Tuotakoon ne tässäkin julki, vaikka arvaan, että hän vaatimattomana miehenä ei kiitoksiamme kaipaakaan. Suurimman tyydytyksen hänelle ehkä tuottaa tietoisuus siitä, että on suuren, hengen jäntevyyttä, älyn terävyyttä ja tahdon voimaa vaatineen työn voinut saattaa voitolliseen päätökseen.

Kiitoksen ansaitsee myös kustantaja, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, joka taloudelliset ansionäkökohdat sivuuttaen on ottanut toimittaakseen tämän arvokkaan teoksen julkisuuteen.

Lauri Posti.